

Regeringens proposition

2009/10:236

Vertikala konkurrensbegränsande avtal

Prop.
2009/10:236

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 juni 2010

Maud Olofsson

Eskil Erlandsson
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas vissa konkurrensrättsliga frågor som gäller samarbeten mellan företag i olika handelsled, t.ex. mellan tillverkare och detaljist, s.k. vertikala avtal. I propositionen föreslås dels att lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal anpassas till EU-kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden, dels att lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn anpassas till EU-kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. Genom anpassningen kommer samma materiella regler att gälla för bedömningen av konkurrensbegränsande vertikala avtal, oavsett om svensk konkurrensrätt eller EU:s konkurrensrätt är tillämplig i det enskilda fallet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn	6
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Konkurrensreglerna	8
4.1	Allmänt om konkurrenslagen (2008:579)	8
4.2	Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete	9
4.3	Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag	10
4.3.1	Undantag i enskilda fall	10
4.3.2	Gruppundantag.....	11
4.3.3	Legalundantag inom jordbrukssektorn och taxinäringen.....	12
4.4	Förhållandet mellan den svenska konkurrensrätten och EU-rätten	13
5	Ett nytt gruppundantag för vertikala avtal	14
5.1	Gällande ordning.....	14
5.1.1	Lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal	14
5.1.2	Kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999.....	15
5.2	Kommissionens nya förordning om gruppundantag för vertikala avtal	16
5.2.1	Inledning	16
5.2.2	Förordningens omfattning	16
5.2.3	Villkor för undantag.....	17
5.2.4	Övriga bestämmelser.....	18
5.3	Förslag till ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal.....	19
5.4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	21
6	Ett nytt gruppundantag för vissa avtal inom motorfordonssektorn.....	22
6.1	Gällande ordning.....	22
6.1.1	Lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn	22
6.1.2	Kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002.....	23
6.2	Kommissionens nya förordning om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn.....	23

	6.2.1	Inledning.....	23	Prop. 2009/10:236
	6.2.2	Förordningens omfattning	24	
6.3		Förslag till ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn.....	26	
6.4		Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	27	
7		Konsekvenser	28	
8		Författningskommentar	29	
	8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal	29	
	8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn.....	30	
Bilaga 1		Lagförslag i promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal	32	
Bilaga 2		Förteckning över remissinstanserna.....	33	
Bilaga 3		Kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden	34	
Bilaga 4		Lagförslag i promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn	41	
Bilaga 5		Förteckning över remissinstanserna.....	46	
Bilaga 6		Kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn	47	
		Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 juni 2010.....	53	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2009/10:236

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal,

2. lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn.

Regeringen lämnar följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal

Häri genom föreskrivs att 3 § lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6–8 samt 12 och 13. Dock ska i artikel 1 c) ”gemenskapen” ersättas med ”Sverige” samt i artikel 1 g) ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6, 9 och 10. Dock ska i artikel 1 b och h ”artikel 101.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 101 i fördraget” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2011 för avtal som var i kraft den 1 januari 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid den tidpunkten uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

¹ EUT L 102, 23.4.2010, s. 1 (Celex 32010R0330).

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Prop. 2009/10:236

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser *villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon*, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d "artikel 81.1 i fördraget" och i artikel 2.2 a "artikel 81" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)" samt i artikel 1.1 e "den gemensamma marknaden" ersättas med "Sverige". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

1 §

Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser *de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja reservdelar till motorfordon eller tillhandahålla reparations- och underhållstjänster för motorfordon*.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–4 och 6–8. Dock ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

För avtalen gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfyllda.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2013 för vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon.

¹ EUT L 129, 28.5.2010, s. 52 (Celex 32010R0461).

Den 28 juli 2009 presenterade EU-kommissionen ett utkast till en ny reviderad förordning om gruppundantag om tillämpningen av artikel 81.3 (nu artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt) i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden. Med anledning av utkastet utarbetades inom Näringsdepartementet en promemoria i syfte att anpassa lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal till kommissionens nya förordning. Promemorians lagförslag bifogas som *bilaga 1*. Promemorian remissbehandlades. En förteckning över remissinstanserna bifogas som *bilaga 2*. En sammanställning av remissynpunkterna finns tillgänglig i Näringsdepartementet (N2009/7619/MK). Den 20 april 2010 antog kommissionen förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden. Förordningen bifogas som *bilaga 3*.

Den 31 maj 2008 redovisade kommissionen i en utvärderingsrapport sin syn på hur kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn hade inverkat på branschpraxis och hur denna praxis påverkar konkurrensen på marknaden i EU. Den 22 juli 2009 antog kommissionen ett meddelande om den framtida konkurrensrättsliga ramen för motorfordonssektorn. Kommissionens meddelande redovisades för riksdagen den 2 oktober 2009 i en faktapromemoria (2009/10:FPM8).

Den 21 december 2009 presenterade kommissionen ett utkast till en ny reviderad förordning om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. Med anledning av utkastet utarbetades inom Näringsdepartementet en promemoria i syfte att anpassa lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn till kommissionens nya förordning. Promemorians lagförslag bifogas som *bilaga 4*. Promemorian remissbehandlades. En förteckning över remissinstanserna bifogas som *bilaga 5*. En sammanställning av remissynpunkterna finns tillgänglig i Näringsdepartementet (N2010/2408/MK). Den 27 maj 2010 antog EU-kommissionen förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. Förordningen bifogas som *bilaga 6*.

Lagrådet

Författningstekniskt och även i övrigt är förslagen till lagändringar av sådan beskaffenhet att regeringen bedömer att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4.1 Allmänt om konkurrenslagen (2008:579)

Bakgrund

Den nuvarande konkurrenslagen trädde i kraft den 1 november 2008. Lagen utgör i stora delar en modernisering av den tidigare konkurrenslagen (1993:20) och många bestämmelser har överförts därifrån till 2008 års konkurrenslag, med viss språklig och redaktionell redigering.

Konkurrenslagens ändamål är att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Lagen är tillämplig på alla företag i hela näringslivet och i fråga om all produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Själva företagsbegreppet utgör emellertid en viss begränsning av tillämpningsområdet. Vidare framgår av konkurrenslagen att den inte ska tillämpas på avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

Konkurrenslagen bygger på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen. Principen innebär att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Lagens materiella bestämmelser är utformade med EU-rätten som förebild. Avsikten är att konkurrenslagen i materiellt hänseende ska likna EU-rättens konkurrensregler så mycket som möjligt (jfr prop. 1992/93:56, s. 19).

Lagens materiella bestämmelser

De materiella bestämmelserna i konkurrenslagen är inriktade på att motverka tre slag av åtgärder som kan skada konkurrensens effektivitet, nämligen gemensamma förfaranden som omfattar flera aktörer på marknaden (2 kap. 1 §, förbud mot konkurrensbegränsande samarbete), ensidiga förfaranden (2 kap. 7 §, förbud mot missbruk av dominerande ställning) och strukturella åtgärder (4 kap. 1 §, förbud mot företagskoncentrationer). Konkurrenslagen innehåller också en regel som gör det möjligt att pröva konkurrenskonflikter som uppstår när staten, en kommun eller ett landsting säljer varor och tjänster på marknaden i konkurrens med privata aktörer (3 kap. 27 §, förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet). Den regeln kompletterar förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning.

Övervakning, sanktioner

Det är i första hand Konkurrensverket som har att vaka över konkurrenslagens efterlevnad. Konkurrensverket kan exempelvis ålägga företag att upphöra med överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning (3 kap. 1 §). Även företag som berörs av sådana överträdelser har vissa möjligheter att ansöka om förbud i domstol (3 kap. 2 §). Vid uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser av förbuden kan Konkurrensverket hos

Stockholms tingsrätt ansöka om utdömande av konkurrensskadeavgift (3 kap. 5 §). Ett företag som uppsåtligt eller av oaktsamhet överträder något av dessa förbud kan förpliktas att ersätta den skada som därigenom uppkommer (3 kap. 25 §). Prop. 2009/10:236

4.2 Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete

Förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen

Enligt 2 kap. 1 § konkurrenslagen är avtal mellan företag förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. I paragrafens andra stycke ges exempel på avtal som typiskt sett är konkurrensbegränsande. Här nämns bl.a. avtal som innebär att försäljningspriser fastställs, produktion begränsas eller kontrolleras och marknader delas upp.

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin motsvarighet i artikel 101.1 i EUF-fördraget.

Avtalskriteriet

För att förbudet i paragrafen ska vara tillämpligt krävs, i likhet med vad som gäller enligt EU-rätten, någon form av överenskommelse mellan två eller flera företag, det s.k. avtalskriteriet. Ett *avtal* kan ha formen av såväl formellt bindande muntliga eller skriftliga överenskommelser mellan två eller flera företag som arrangemang där ett företag gentemot ett annat frivilligt åtar sig att begränsa sin frihet att agera på marknaden (se t.ex. Marknadsdomstolens avgöranden, MD 2003:2).

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen framgår att vad som sägs om avtal i lagen också ska tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden av företag. Med ett *beslut av en sammanslutning* av företag avses exempelvis beslut av en branschförening där föreningens stadgar ger möjlighet att fastställa eller ändra företagets beteende på marknaden. Även beslut som innebär rekommendationer att agera på visst sätt hör hit liksom en företagsammanslutnings faktiska agerande (MD 2005:5). Ett *samordnat förfarande* innebär att två eller flera företag utan direkt avtal tillämpar ett visst förfarande i samförstånd. Samförståndet behöver inte ha uppkommit genom uttryckliga muntliga eller skriftliga förklaringar. För att ett samordnat förfarande ska föreligga krävs det dock att direkta eller indirekta kontakter mellan företagen har förekommit (MD 2005:7). Det är alltså fråga om ett förfarande mellan företag som medvetet ersätter den fria konkurrensens risker med ett inbördes samarbete (MD 2009:11).

Konkurrensbegränsningskriteriet

Förbudsbestämmelsen träffar endast samarbeten mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen. Ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande är förbjudet i sig (se

t.ex. MD 2005:7). Det krävs i ett sådant fall inte att samarbetets effekter på marknaden påvisas. Om avtalet i sig inte har ett konkurrensbegränsande syfte, får i stället bedömas om det har ett sådant resultat. Vad som är resultatet av en konkurrensbegränsning avgörs i det enskilda fallet efter ett s.k. konkurrenstest, dvs. en närmare prövning av avtalets faktiska eller potentiella påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden.

Konkurrensbegränsande samarbeten delas vanligen upp i horisontella eller vertikala avtal. Med horisontella avtal avses samarbeten mellan företag som är verksamma i samma handelsled, dvs. som konkurrerar med varandra. Med vertikala avtal menas avtal mellan företag i olika handelsled i en distributionskedja, t.ex. mellan tillverkare och detaljist.

Märkbarhetskriteriet

En ytterligare förutsättning för att ett konkurrensbegränsande förfarande ska omfattas av förbudet är att det begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt. Därvid har företagets marknadsandelar betydelse. Beräkningen av ett företags marknadsandel förutsätter att den relevanta marknaden avgränsas. Av praxis framgår att avtal mellan konkurrenter som har till syfte att fastställa priser eller att begränsa produktion eller försäljning eller att dela upp marknader eller inköpskällor i princip alltid är märkbart konkurrensbegränsande, oavsett företagets marknadsandelar (se t.ex. de förenade målen T-374 m.fl. European Night Services mot Europeiska kommissionen, REG 1998 II-3141, se även MD 2008:12).

Även andra omständigheter än företagets storlek och marknadsandelar har beaktats av Marknadsdomstolen vid bedömningen av om ett samarbete begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt (se t.ex. MD 1997:5, 1997:11, 1997:15 och 2005:7).

Civilrättslig ogiltighet

Av bestämmelsen i 2 kap. 6 § konkurrenslagen framgår att avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 2 kap. 1 § är civilrättsligt ogiltiga. Det innebär att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande enligt sitt innehåll.

4.3 Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

4.3.1 Undantag i enskilda fall

Det finns i 2 kap. 2 § konkurrenslagen en generell, alltid tillämplig, undantagsregel från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 §. Av bestämmelsen framgår att förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen inte gäller för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,

2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,

3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och

4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Paragrafen motsvarar artikel 101.3 i EUF-fördraget. En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att avtalet omfattas av förbudet i 2 kap. 1 §. I likhet med vad som gäller inom EU-rätten måste samtliga de villkor som anges i bestämmelsen vara uppfyllda för att undantaget ska gälla.

Företagen har själva att bedöma om deras avtal eller förfaranden som de deltar i är förenliga med konkurrensreglerna. Det anses ankomma på den part som gör gällande att bestämmelserna om undantag är tillämpliga att också visa detta (jfr artikel 2 i rådets förordning nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget [EGT L 1, 4.1.2003, s. 1, Celex 32003R0001, numera artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget]).

EU-kommissionen har utfärdat ett tillkännagivande om riktlinjer för tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget (EUT C 101, 27.4.2004, s. 97, nu artikel 101.3 i EUF-fördraget). Riktlinjerna fastställer kommissionens tolkning av villkoren för undantag i artikel 101.3. De ger därmed vägledning om hur kommissionen kommer att tillämpa artikel 101 i enskilda ärenden. Riktlinjerna är inte bindande för domstolar och myndigheter i medlemsstaterna, men ett syfte är också att ge dem vägledning när de tillämpar artikel 101.1 och 101.3 i EUF-fördraget (p. 4).

4.3.2 Gruppundantag

Innebörd

Innebörden av ett gruppundantag är att vissa typer av avtal generellt undantas från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen. En stor andel av de avtal som faller under bestämmelsen om undantag i 2 kap. 2 § konkurrenslagen torde omfattas av olika gruppundantag.

Genom gruppundantaget får parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden så länge som villkoren för undantag är uppfyllda. Regler av det slaget finns också inom EU-rätten där kommissionen bemyndigats att utfärda förordningar om gruppundantag från förbudet i artikel 101.1 i EUF-fördraget.

Ett gruppundantag påverkar inte tillämpningen av förbudet mot missbruk av dominerande ställning i 2 kap. 7 § konkurrenslagen. Motsvarande principer tillämpas även inom EU:s konkurrensrätt.

Särskilda gruppundantagslagar

Gruppundantagen regleras i särskilda lagar. I 2 kap. 3 § konkurrenslagen listas de gruppundantag som nu är i kraft. Där föreskrivs att från förbudet

i 1 § gäller undantag för sådana grupper av avtal (gruppundantag) som avses i Prop. 2009/10:236

1. lagen (2008:580) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om viss taxisamverkan,

2. lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal,

3. lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal,

4. lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling,

5. lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn,

6. lagen (2008:585) om gruppundantag för vissa konkurrensbegränsande avtal inom försäkringssektorn, och

7. lagen (2008:586) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring.

Samtliga svenska gruppundantag, förutom det som avser taxisamverkan, har EU-rättslig motsvarighet.

Återkallelse av gruppundantag

I 2 kap. 3 § konkurrenslagen anges att om ett enskilt avtal är undantaget från förbudet i 1 § men avtalet har följder som är oförenliga med 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget. Innebörden av ett sådant beslut är att parterna i avtalet inte åtnjuter det skydd mot ingripande, i form av t.ex. ett åläggande enligt 3 kap. 1 § konkurrenslagen, som gruppundantaget ger. Motsvarande bestämmelser gäller även inom EU-rätten för avtal som omfattas av någon förordning om gruppundantag som beslutats av kommissionen. Av artikel 29.2 i förordning (EG) nr 1/2003 följer att Konkurrensverket kan återkalla ett undantag för ett avtal som omfattas av en förordning om gruppundantag som kommissionen meddelat.

4.3.3 Legalundantag inom jordbrukssektorn och taxinäringen

Konkurrenslagen innehåller i 2 kap. 4–5 §§ särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag, s.k. legalundantag. Det gäller samarbeten inom primära lantbruksföreningar, t.ex. enskilda lantbrukare, och vissa samarbeten mellan taxiföretag. Legalundantagen innebär att förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen inte är tillämpligt på ett samarbete om de förutsättningar som anges i de särskilda bestämmelserna är uppfyllda. Bestämmelserna om legalundantag ger parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden på konkurrensrättslig grund. Undantaget påverkar dock inte tillämpningen av förbudet mot missbruk av dominerande ställning i 2 kap. 7 § konkurrenslagen.

Konkurrenslagen är, som tidigare nämnts, utformad med EU-rätten som förebild. Såvitt gäller reglerna rörande förbud mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1–2 §§ konkurrenslagen har de sin förebild i artikel 101.1 och 101.3 i EUF-fördraget.

En förutsättning för att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget är att handeln mellan medlemsstaterna påverkas. Samhandelskriteriet har tolkats vidsträckt; det räcker att påverkan på samhandeln är potentiell. Till följd av detta begränsar kriteriet inte EU-rättens tillämpning särskilt påtagligt. I tillkännagivandet Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artikel 81 och 82 i fördraget (EUT C 101, 27.4.2004, s. 81, nu artikel 101 och 102 i EUF-fördraget) redovisar EU-kommissionen de principer som har utarbetats av unionsdomstolarna beträffande tolkningen av begreppet påverkan på handeln.

När det gäller tillämpningen av artikel 101 i EUF-fördraget är en av de viktigaste rättsakterna rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1, Celex 32003R0001, nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget). Av förordningen följer att det för Konkurrensverket och domstolarna finns en skyldighet att, om nationell konkurrensrätt tillämpas på avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna inom EU, tillämpa också artikel 101 och 102 i EUF-fördraget (artikel 3). Detta innebär att när en svensk domstol tillämpar t.ex. 2 kap. 1 § konkurrenslagen på ett avtal mellan två företag som kan påverka handeln mellan medlemsstater, är domstolen också skyldig att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget.

Förordning (EG) nr 1/2003 bygger på parallella kompetenser. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU har behörighet att tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget fullt ut beträffande avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. I förordningen finns bestämmelser som syftar till att garantera en enhetlig tillämpning av unionens konkurrensregler. Förordning (EG) nr 1/2003 innehåller också regler om samarbete och kompetensfördelning mellan de nationella konkurrensmyndigheterna, domstolarna och kommissionen. I förordningen finns vidare de grundläggande reglerna avseende förfarandet vid kommissionen. De nationella konkurrensmyndigheterna inom EU och kommissionen ingår och samarbetar i nätverket European Competition Network (ECN).

EU-förordningar är direkt tillämpliga i medlemsstaterna från den dag de träder i kraft och behöver därför inte omsättas nationellt för att kunna tillämpas av nationella myndigheter och få effekt för enskilda.

5 Ett nytt gruppundantag för vertikala avtal

5.1 Gällande ordning

5.1.1 **Lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal**

Såsom angetts ovan föreskrivs i 2 kap. 3 § konkurrenslagen att sådana grupper av avtal som avses i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsade samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

Lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal är enligt 1 § tillämplig på avtal som ingås mellan två eller flera företag vilka, inom ramen för avtalet, är verksamma i olika led i en produktions- eller distributionskedja, och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor och tjänster. Dessa avtal mellan företag i olika handelsled betecknas vertikala avtal. Avtal som ingås mellan företag i samma handelsled, dvs. avtal mellan konkurrenter, kallas i allmänhet horisontella avtal. Sådana avtal omfattas i princip inte av lagen.

I 1 kap. 6 § konkurrenslagen jämställs avtal med beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden mellan företag. Även sådana beslut och förfaranden omfattas av gruppundantagslagen.

Bestämmelser som undantar vertikala avtal från förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen finns i 2 § lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal. I 2 § sägs att undantag gäller endast för sådana avtal som uppfyller förutsättningarna för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 § konkurrenslagen. Vidare finns en hänvisning till 2 kap. 3 § konkurrenslagen som innebär att Konkurrensverket i ett visst fall kan återkalla undantaget för ett enskilt avtal om avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 §. Trots att ett avtal omfattas av det skydd mot ingripanden som gruppundantaget ger, kan undantaget alltså återkallas om avtalet exempelvis inte bidrar till att förbättra distributionen av varor eller tjänster eller att konsumenterna inte tillförsäkras en skäligen andel av den vinst som uppstår genom avtalet.

De närmare förutsättningarna för att ett avtal ska omfattas av lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal återfinns i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EGT L 336, 22.12.1999, s. 21, Celex 31999R2790). Lagens 3 § innehåller en hänvisning till förordningen. Där finns också vissa lagtekniska anpassningar av förordningens bestämmelser till svenska förhållanden.

För det fall ett vertikalt avtal inte uppfyller förutsättningarna för att omfattas av gruppundantaget får en prövning av avtalet ske på sedvanligt sätt, först mot kriterierna för förbud i 2 kap. 1 § och därefter mot undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 §. Att avtalet inte omfattas av gruppundantaget innebär alltså inte att avtalet är eller presumeras vara förbjudet enligt 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

De närmare förutsättningarna och villkoren för att ett avtal mellan två företag i olika handelsled ska omfattas av lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal regleras i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999. Detta framgår av lagens 3 §. Förordningen är tidsbegränsad. Den upphörde att gälla den 31 maj 2010. Nedan görs en kortfattad genomgång av de artiklar som är av betydelse för tillämpningen av gruppundantagslagen.

I artikel 1 finns vissa definitioner. Av artikel 2.2 framgår att förordningen, utöver vertikala konkurrensbegränsande avtal eller samordnade förfaranden mellan företag, även är tillämplig på vertikala avtal som ingås av en företagssammanslutning som uppfyller vissa villkor. I artikel 2.3 behandlas i vilken utsträckning gruppundantaget omfattar överlåtelse eller användning av immateriella rättigheter. Artikel 2.4 förklarar att vertikala avtal mellan konkurrerande företag inte omfattas av gruppundantaget med ett angivet undantag. I artikel 2.5 sägs slutligen att förordningen inte ska tillämpas på vertikala avtal som omfattas av någon annan förordning om gruppundantag.

Förordningen, som är relativt teknisk till sin natur, uppställer i artikel 3 och 4 i huvudsak följande alternativa krav för att ett avtal ska omfattas av gruppundantaget:

- Leverantörens marknadsandel får inte överstiga 30 procent av den relevanta marknaden på vilken denne säljer varor eller tjänster som omfattas av avtalet (artikel 3.1).

- Köparens marknadsandel får inte, om avtalet innehåller exklusiva leveransskyldigheter, överstiga 30 procent av den relevanta marknaden på vilken denne köper varor eller tjänster som omfattas av avtalet (artikel 3.2).

- Avtalet får inte syfta till att begränsa köparens möjligheter att bestämma försäljningspris, med undantag för leverantörens möjligheter att fastställa maximipris eller rekommenderat pris (artikel 4 a).

- Avtalet får inte syfta till att begränsa marknaden för köparen med vissa angivna undantag (artikel 4 b–e).

Om ett vertikalt avtal inte uppfyller dessa krav, faller avtalet utanför gruppundantaget. Parterna i avtalet åtnjuter därmed inte det skydd som gruppundantaget ger. Såsom anges ovan innebär detta dock inte att avtalet är förbjudet, utan parterna måste ta ställning till om avtalet bl.a. uppfyller de villkor för undantag som finns i 2 kap. 2 § konkurrenslagen.

I kommissionens förordning föreskrivs i artikel 5 att vissa skyldigheter inte omfattas av gruppundantaget. Här är det fråga om skyldigheter som direkt eller indirekt

- utgör konkurrensklausuler, med vissa undantag (artikel 5 a),
- föranleder köparen att efter det att avtalet löpt ut inte tillverka, köpa, sälja eller återförsälja varor eller tjänster, med vissa undantag (artikel 5 b), eller
- ålägger medlemmar i ett selektivt distributionssystem att inte sälja vissa av konkurrerande leverantörers varumärken (artikel 5 c).

För det fall ett vertikalt avtal innehåller skyldigheter av det nämnda slaget, omfattas inte skyldigheten av gruppundantaget. Avtalet i övrigt

omfattas dock av gruppundantaget, förutsatt att övriga krav i förordningen är uppfyllda.

Såsom framgått ovan är företagens marknadsandel av väsentlig betydelse för bedömningen av om avtalet omfattas av gruppundantaget eller ej. Artikel 9–11 i förordningen innehåller detaljerade bestämmelser om hur marknadsandelarna ska fastställas. I artikel 9 c–e finns specialregler att tillämpa vid mindre överskridande av marknadsandelströskeln om 30 procent i artikel 3.

5.2 Kommissionens nya förordning om gruppundantag för vertikala avtal

5.2.1 Inledning

Den 20 april 2010 antog EU-kommissionen förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EUT L 102, 23.4.2010, s. 1, Celex 32010R0330). Samtidigt antog kommissionen ett tillkännagivande om riktlinjer om vertikala begränsningar (EUT C 130, 19.5.2010, s. 1). I riktlinjerna anger kommissionen de principer som bör tillämpas för bedömningen av vertikala avtal enligt artikel 101 i EUF-fördraget.

Förordningen finns som bilaga 3 till denna proposition. Nedan beskrivs huvuddragen i förordningen. I övrigt hänvisas till bilagan. Redan nu bör dock framhållas att den nya förordning om gruppundantag för vertikala avtal i allt väsentligt bygger på förordning (EG) nr 2790/1999.

5.2.2 Förordningens omfattning

Definitioner

Artikel 1 innehåller definitioner av uttryck och begrepp som används i förordningen. Här definieras exempelvis uttrycket vertikalt avtal och vertikal begränsning samt vad som avses med uttrycken konkurrens-klausul och selektivt distributionssystem.

Undantaget för konkurrensbegränsande vertikala avtal

I artikel 2.1 förklaras att artikel 101.1 i EUF-fördraget inte är tillämplig på vertikala avtal som innehåller vertikala begränsningar. Av artikel 2.2 följer att gruppundantaget omfattar vertikala avtal som ingås mellan en sammanslutning av företag och dess medlemmar, eller mellan en sådan sammanslutning och dess leverantörer, endast om alla medlemmar är detaljister för varor och ingen enskild medlem i sammanslutningen, tillsammans med dess anslutna företag, har en sammanlagd årsomsättning som överstiger 50 miljoner euro. I artikel 2.3 finns en särskild reglering om överlåtelse till köparen m.m. av immateriella rättigheter. Artikel 2.4 anger att undantaget inte ska tillämpas på vertikala avtal som ingås mellan konkurrerande företag, utom i vissa fall och under särskilda

föresättningar. I artikel 2.5 sägs att gruppundantagsförordningen inte ska tillämpas på vertikala avtal vars innehåll omfattas av någon annan gruppundantagsförordning, om inte annat föreskrivs i en sådan förordning.

5.2.3 Villkor för undantag

Tröskel för marknadsandelar m.m.

Artikel 3 innehåller bestämmelser om vilka marknadsandelströsklar som ska tillämpas för undantaget. I artikel 3.1 föreskrivs att undantaget i artikel 2 ska gälla på villkor att leverantörens marknadsandel inte överstiger 30 procent av den relevanta marknad där denne säljer avtalsvarorna eller avtalstjänsterna och köparens marknadsandel inte överstiger 30 procent av den relevanta marknad där denne köper avtalsvarorna eller avtalstjänsterna. Detta betyder att den andel av den relevanta marknaden som innehas av vart och ett av de avtalsslutande företagen inte får överstiga 30 procent.

I jämförelse med förordning (EG) nr 2790/1999 har tröskelvärdena för marknadsandelar ändrats. Tidigare togs hänsyn till köparens marknadsandel endast när fråga var om exklusiva leveransskyldigheter, dvs. skyldigheter som föranleder leverantören att sälja de varor eller tjänster som anges i avtalet till endast en köpare för en särskild användning eller återförsäljning.

När det gäller beräkning av marknadsandelar m.m. finns närmare bestämmelser i artikel 7. Artikel 7 innehåller även en reglering av följderna av att marknadsandelen om 30 procent överskrids.

I artikel 8 finns föreskrifter om tillämpning av tröskelvärdet för omsättning i artikel 2.2.

Allvarliga konkurrensbegränsningar som medför att gruppundantaget inte gäller

I artikel 4 räknas ett antal särskilt allvarliga begränsningar upp som inte får förekomma i vertikala avtal. Vertikala avtal som innehåller begränsningar av det slaget omfattas alltså inte av gruppundantaget, även om marknadsandelströskeln i artikel 3 inte överskrids. Här är det fråga om vertikala avtal som direkt eller indirekt, ensamt eller i kombination med andra faktorer som parterna kontrollerar, har följande syfte:

- a) Begränsning av köparens möjligheter att bestämma försäljningspriset, utan att det påverkar leverantörens möjlighet att fastställa ett högsta försäljningspris eller rekommendera ett försäljningspris.
- b) Begränsning av det område inom vilket eller av den kundkrets till vilken en köpare som är part i avtalet får sälja avtalsvarorna eller avtalstjänsterna.
- c) Begränsning av aktiv eller passiv försäljning till slutanvändare av medlemmar i ett selektivt distributionssystem som driver verksamhet i detaljhandelsledet.

d) Begränsning av korsvisa leveranser mellan återförsäljare i ett selektivt distributionssystem, även mellan distributörer som driver verksamhet i olika handelsled.

e) Begränsningar som avtalats mellan en leverantör av komponenter och en köpare som införlivar dessa komponenter och som hindrar leverantören från att sälja dessa komponenter som reservdelar till slutanvändare eller till reparatörer eller andra tjänsteleverantörer som av köparen inte fått i uppdrag att reparera eller underhålla dennes varor.

Denna s.k. svarta lista av villkor som räknas upp i artikel 4 är försedd med flera reservationer och inskränkningar.

Allvarliga konkurrensbegränsningar som utesluts från gruppundantaget

I artikel 5 anges ett antal skyldigheter i vertikala avtal som inte är tillåtna. I dessa fall upphör undantaget i artikel 2 att gälla endast för dessa skyldigheter och inte för avtalet i dess helhet.

Den första skyldigheten rör konkurrensklausuler. Varje direkt eller indirekt konkurrensklausul vars varaktighet är obegränsad eller överstiger fem år är otillåten, utom i vissa situationer. Otillåtna är också varje direkt eller indirekt skyldighet som föranleder köparen att efter det att avtalet löpt ut inte tillverka, köpa, sälja eller återförsälja varor eller tjänster, med vissa reservationer. Vidare omfattar inte gruppundantaget varje direkt eller indirekt skyldighet som ålägger medlemmarna i ett selektivt distributionssystem att inte sälja vissa av konkurrerande leverantörers varumärken.

5.2.4 Övriga bestämmelser

En specialregel som kan tillämpas om parallella nät av liknande vertikala begränsningar omfattar mer än 50 procent av en relevant marknad återfinns i artikel 6. Regeln ger kommissionen vissa möjligheter att genom förordning förklara att gruppundantagsförordningen inte ska tillämpas på vertikala avtal som innehåller särskilda begränsningar avseende den marknaden.

Övergångsbestämmelser finns i artikel 9. Där föreskrivs att förbudet i artikel 101.1 i EUF-fördraget inte ska gälla från och med en 1 juni 2010 till och med den 31 maj 2011 i fråga om avtal som redan är i kraft den 31 maj 2010 och som inte uppfyller de villkor för undantag som anges i förordningen, men som den 31 maj 2010 uppfyller de villkor för undantag som anges i förordning (EG) nr 2790/1999. Av artikel 10 framgår att förordningen träder i kraft den 1 juni 2010 och att den upphör att gälla den 31 maj 2022.

Regeringens förslag: Lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal anpassas till kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Mannheimer Swartling Advokatbyrå*, som tillstyrker förslaget, anför bl.a. att det nuvarande gruppundantaget generellt sett har fungerat väl. Mot bakgrund härav och med hänsyn till rättslighet och förutsebarhet anser advokatbyrån att en anpassning av svensk konkurrensrätt bör ske. Advokatbyrån pekar dock på att gällande riktlinjer för vertikala begränsningar som EU-kommissionen utfärdat har fått allt större betydelse och åberopas såsom gällande rätt. Det kan enligt advokatbyråns uppfattning därmed ifrågasättas om inte den svenska lagen även bör innehålla en hänvisning till riktlinjerna för vertikala begränsningar. *Svenskt Näringsliv* anför att materiell rättslighet har ett särskilt värde på konkurrensområdet och ska gälla om inte tydliga och vägande skäl för avvikelse identifieras. *Svenskt Näringsliv* känner inte till några särförhållanden som skulle kunna motivera svenska specialregler och tillstyrker förslaget till anpassning. *Motorbranschens Riksförbund (MRF)* anser, med utgångspunkt i EU-kommissionens förslag att låta distribution av nya motorfordon omfattas av gruppundantaget för vertikala avtal (se avsnitt 6) och med hänsyn till den obalans som råder mellan fordonstillverkare och distributörer, att det vertikala gruppundantaget är illa lämpat att ligga till grund för den konkurrensrättsliga regleringen av handeln med nya fordon. MRF föreslår att handel med nya motorfordon undantas från det svenska gruppundantaget. För den händelse synpunkterna inte tillmötesgås, föreslår MRF att en särskild utredning tillsätts för att belysa behovet av särskilda avtalsregler i branscher där den ena parten i ett vertikalt förhållande har en klart dominerande ställning.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal har tillämpats i svensk rätt sedan juli 1993 och bedöms ha fungerat väl. Den nu gällande lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal bygger på kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden. Gruppundantagsförordningen har genom en hänvisning i lagen gjorts tillämplig på avtal som omfattas av konkurrenslagen. När förordningen nu ersätts av en ny förordning bör motsvarande anpassning av svenskt rätt också ske till den nya förordningen. I linje med vad *Mannheimer Swartling Advokatbyrå* och *Svenskt Näringsliv* anför bibehålls därigenom den rättslighet som eftersträvas på konkurrensrättens område, vilket är till gagn för företagen som

möts av samma konkurrensregler oavsett om EUF-fördraget eller konkurrenslagen är tillämplig i det enskilda fallet.

Fråga uppkommer därefter om anpassningen ska ske fullt ut eller, som *Svenskt Näringsliv* anför, det finns några tydliga och vägande skäl som motiverar svenska specialregler på området. *MRF* menar därvid att reglerna om distribution av nya motorfordon inte bör omfattas av den svenska gruppundantagslagen med hänsyn till den obalans som råder mellan fordonstillverkare och distributörer.

Syftet med den föreslagna anpassningen till EU-kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 är att företag verksamma på marknaden ska möta samma materiella konkurrensregler oavsett om EU:s konkurrensregler eller svenska konkurrensregler är tillämpliga i det enskilda fallet. Den svenska lagstiftningen på konkurrensrättens område har sedan 1993 haft EU-rätten som förebild. Genom en anpassning till EU-rättens materiella konkurrensregler uppnås den fördelen att aktörer på den svenska marknaden inte behöver anpassa sig till olika konkurrensrättsliga regler beroende på om det är fråga om handel inom landet eller sådan som kan påverka handeln över gränserna (jfr prop. 1992/92:56, s. 19). Frågan om ett avtal kan påverka samhandeln, och därmed omfattas av EU-rätten, kan få olika utfall beroende på omständigheterna i det enskilda fallet (se bl.a. MD 2005:7 och MD 2008:12). Mot den bakgrunden ter sig en ordning med särskilda nationella regler för distribution av nya motorfordon som onödigt betungande för företagen som i så fall har att göra sin prövning mot olika regler inom den sektorn. Regeringen anser därför att det inte finns anledning att införa några specialregler på området.

MRF har väckt frågan om att utreda behovet av särskilda avtalsregler i branscher där den ena parten i ett vertikalt förhållande har en klart dominerande ställning. Kommissionens förordningar om gruppundantag är tidsbegränsade och utvärderas regelmässigt innan de löper ut. Vid en sådan utvärdering tar kommissionen ställning till vilka effekter gruppundantaget haft på marknaden och om det finns skäl att ändra eller förnya gruppundantaget. När det gäller vertikala avtal om distribution av nya motorfordon har kommissionen genomfört en sådan utvärdering. Vid utvärderingen kom kommissionen fram till att det beträffande återförsäljning av nya motorfordon inte fanns några skäl att ha andra regler än de som föreskrivs i förordning (EU) nr 330/2010 (se avsnitt 6.2.2, nedan). I kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn föreskrivs också att kommissionen ska utarbeta en utvärderingsrapport senast den 31 maj 2021. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte finns anledning att särskilt utreda behovet av särskilda avtalsregler i vertikala förhållanden på konkurrensrättens område.

Mannheimer Swartling Advokatbyrå uppmärksammar den betydelse EU-kommissionens tillkännagivande om riktlinjer om vertikala begränsningar har för tolkningen av gällande rätt. Advokatbyrån ifrågasätter om lagen inte bör innehålla en hänvisning till riktlinjerna.

EU-kommissionen har utfärdat en rad tillkännagivanden om den praktiska tillämpningen av EU:s konkurrensregler. Tillkännagivandena

omfattar olika områden. Förutom riktlinjer för bedömning av vertikala begränsningar, finns bl.a. riktlinjer för tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget (nu artikel 101.3 i EUF-fördraget) och riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget (nu artikel 101 i EUF-fördraget) på horisontella samarbetsavtal. Kännetecknande för kommissionens riktlinjer är att de anger kommissionens syn på de kriterier som ingår i bedömningen av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101 i EUF-fördraget. I förhållande till ett antal frågor beskrivs i riktlinjerna EU-domstolens gällande praxis, men det förekommer också att kommissionen i riktlinjerna förklarar sin politik i förhållande till frågor som inte behandlats i rättspraxis.

Till skillnad från de förordningar som kommissionen antar, är riktlinjerna inte rättsligt bindande. EU-domstolen kan följaktligen ha en annan syn på hur förbudet ska tolkas i det enskilda fallet. Mot den bakgrunden anser regeringen att lagen inte bör innehålla en hänvisning till kommissionens tillkännagivande om riktlinjer för vertikala begränsningar. Regeringens inställning till frågan om laghänvisning till riktlinjerna innebär dock inte att riktlinjerna bör frånkännas sitt värde som hjälpmedel vid tolkningen av bestämmelserna i 2 kap. 1–2 §§ konkurrenslagen (jfr. prop. 2007/08:135, s. 184). Riktlinjernas värde som rättskälla är emellertid en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till i det enskilda fallet.

5.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2011. Äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2011 för avtal som var i kraft den 1 januari 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid den tidpunkten uppfyller villkoren för gruppundantag enligt de nya föreskrifterna.

Promemorians förslag och bedömning: I promemorian föreslogs att lagändringarna skulle träda i kraft den 1 juni 2010. Några övergångsbestämmelser i övrigt bedömdes inte behövas.

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* har, genom en hänvisning till en skrivelse från *BusinessEurope* avseende Europeiska kommissionens översyn av förordning (EG) nr 2790/1999, anfört att en övergångstid bör införas som ger företagen möjlighet att bedöma sina avtal i ljuset av de nya reglerna. Övriga remissinstanser har inte kommenterat förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag: Såsom anförts ovan anser regeringen att samma materiella bestämmelser bör tillämpas på konkurrensområdet oavsett om svenska eller EU:s konkurrensregler är tillämpliga i det enskilda fallet. Härav följer att det också finns ett intresse att, så långt som är praktiskt möjligt, utforma ikraftträdande- och övergångsbestämmelser för de svenska konkurrensreglerna på motsvarande sätt.

Kommissionens nya förordning (EU) nr 330/2010 om vertikala avtal trädde i kraft den 1 juni 2010. Lagändringarna bör träda i kraft så snart som praktiskt möjligt därefter, vilket föreslås vara den 1 januari 2011.

I den remitterade promemorian gjordes bedömningen att några övergångsregler inte var påkallade. Promemorians bedömning byggde bl.a. på att det utkast till ny förordning som promemorians lagförslag vilade på inte innehöll några övergångsregler. I artikel 9 i förordning (EU) nr 330/2010 finns emellertid vissa övergångsbestämmelser. Bestämmelserna innebär att förordning (EG) nr 2790/1999 tillämpas till utgången av maj 2011 för avtal som var i kraft den 31 maj 2010 och som inte uppfyller villkoren för undantag enligt den nya förordningen men som uppfyller villkoren för undantag i förordning (EG) nr 2790/1999. Motsvarande bestämmelser bör införas i den svenska gruppundantagslagen för vertikala avtal för tiden efter den 1 januari 2011 och tillämpas till utgången av maj 2011. Mot bakgrund av intresset av rättslikhet på konkurrensrättsens område bör några särskilda övergångsregler i övrigt inte införas för tiden därefter.

6 Ett nytt gruppundantag för vissa avtal inom motorfordonssektorn

6.1 Gällande ordning

6.1.1 **Lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn**

Såsom angetts ovan föreskrivs i 2 kap. 3 § konkurrenslagen att sådana grupper av avtal som avses i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsade samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

Lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn är enligt 1 § tillämplig på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon. Detta innebär att den är tillämplig på vissa avtal mellan företag i olika led i produktions- och distributionskedjan inom motorfordonssektorn.

I 1 kap. 6 § konkurrenslagen jämställs avtal med beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden mellan företag. Även sådana beslut och förfaranden omfattas av gruppundantagslagen.

2 § gruppundantagslagen föreskriver att sådana avtal som avses i 1 § vilka innehåller konkurrensbegränsningar och som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) undantas från förbudet i samma paragraf mot sådana avtal. I paragrafen sägs att undantag gäller endast för sådana avtal som uppfyller förutsättningarna för undantag i den generella, alltid gällande, undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 § konkurrenslagen. Vidare finns en hänvisning till 2 kap. 3 § konkurrenslagen som innebär att Konkurrensverket i ett visst fall kan återkalla undantaget för ett enskilt avtal om avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 §. Trots att ett avtal omfattas av det skydd

mot ingripanden som gruppundantaget ger, kan undantaget alltså återkallas om avtalet exempelvis inte bidrar till att förbättra distributionen av varor eller tjänster eller att konsumenterna inte tillförsäkras en skälig andel av den vinst som uppstår genom avtalet.

De närmare förutsättningarna för att ett avtal ska omfattas av lagen om gruppundantag för vissa konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn återfinns i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn (EGT L 203, 1.8.2002, s. 30, Celex 32002R1400). Lagens 3 § innehåller en hänvisning till förordningen. Där finns också vissa anpassningar av förordningens bestämmelser till den svenska lagen.

För det fall ett avtal inte uppfyller förutsättningarna för att omfattas av gruppundantaget får en prövning av avtalet ske på sedvanligt sätt, först mot kriterierna för förbud i 2 kap. 1 § och därefter mot undantagsbestämmelsen i 2 kap. 2 §. Att avtalet inte omfattas av gruppundantaget innebär alltså inte att avtalet är eller presumeras vara förbjudet enligt artikel 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

6.1.2 Kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002

De närmare förutsättningarna och villkoren för att ett avtal m.m. ska omfattas av lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn regleras i förordning (EG) nr 1400/2002. Detta framgår av lagens 3 §. Förordningen är tidsbegränsad. Den upphörde att gälla den 31 maj 2010. Nedan görs en kortfattad genomgång av de artiklar som är av betydelse för tillämpningen av gruppundantagslagen.

Artikel 1 innehåller definitioner av en rad begrepp. I artikel 2 fastställs förordningens tillämpningsområde, varav artikel 2.2–3 har betydelse för tillämpningen av gruppundantagslagen. Artikel 3 anger vissa villkor för att undantaget som fastställs i 1–2 §§ gruppundantagslagen ska vara tillämpligt. I artikel 4 anges ett antal särskilt allvarliga begränsningar som medför att ett avtal inte omfattas av gruppundantaget.

I artikel 5 föreskrivs att vissa skyldigheter som tas in i vertikala avtal inte omfattas av gruppundantaget, bl.a. konkurrensklausuler. En skyldighet av det slaget får alltså prövas i vanlig ordning, dvs. först om den omfattas av förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen och sedan om den är undantagen enligt 2 kap. 2 §. Artiklarna 8 och 9 innehåller bestämmelser om beräkning av marknadsandelar och omsättning.

6.2 Kommissionens nya förordning om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn

6.2.1 Inledning

Den 27 maj 2010 antog EU-kommissionen förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och

samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn (EUT L 129, 28.5.2010, s. 52, Celex 32010R0461). Samtidigt antog kommissionen också ett tillkännagivande om tilläggsriktlinjer för vertikala begränsningar i avtal om försäljning och reparation av motorfordon och om återförsäljning av reservdelar till motorfordon (EUT C 138, 28.5.2010, s. 16). Riktlinjerna förtydligar, enligt kommissionen, frågor som är särskilt relevanta för motorfordonssektorn, inklusive tolkning av vissa bestämmelser i förordning (EU) nr 330/2010 om gruppundantag för vertikala avtal. Riktlinjerna ska därför läsas tillsammans med kommissionens tillkännagivande om riktlinjer om vertikala begränsningar.

Med uttrycket avtal avses i det följande även samordnade förfaranden.

I förhållande till förordning (EG) nr 1400/2002 sker en stegvis övergång till de regler som i allmänhet tillämpas för vertikala konkurrensbegränsande avtal. Det innebär att en anpassning sker till det generella gruppundantaget för vertikala avtal, dvs. kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 om vertikala avtal. Övergången kommer till uttryck i artikel 2–4 i förordning (EU) nr 461/2010. I artikel 2 behandlas avtal som avser köp, försäljning och återförsäljning av nya motorfordon. För avtal av det slaget förlängs förordning (EG) nr 1400/2002 till utgången av maj 2013. Därefter omfattas avtalen av kommissionens förordning (EU) nr 330/2010. När det gäller undantaget i artikel 4 för avtal som omfattar köp, försäljning och återförsäljning av reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster (eftermarknaden) sägs uttryckligen i förordningen att gruppundantaget utgör en komplettering till kommissionens gruppundantag för vertikala avtal.

Förordning (EU) nr 461/2010 finns som bilaga 6 till denna proposition. Nedan beskrivs huvuddragen i förordningen. I övrigt hänvisas till bilagan.

6.2.2 Förordningens omfattning

Definitioner

I artikel 1 definieras de begrepp som används i förordningen. Eftersom förordningens omfattning ändrats, innehåller artikel 1 färre definitioner i förhållande till förordning (EG) nr 1400/2002.

Vertikala avtal om inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon

Kommissionen förklarar i artikel 2 att artikel 101.1 i EUF-fördraget inte ska vara tillämplig på vertikala avtal avseende de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja nya motorfordon. Detta undantag gäller från den 1 juni 2010 t.o.m. den 31 maj 2013. En förutsättning för undantaget är att kraven för undantag är uppfyllda enligt förordning (EG) nr 1400/2002, som specifikt avser vertikala avtal om inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon. I artikel 3 sägs att fr.o.m. den 1 juni 2013 kommer dessa avtal att omfattas av tillämpningsområdet

för kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 om gruppundantag för vertikala avtal. Prop. 2009/10:236

I skälen till förordningen anför kommissionen att det inte förefaller finnas några betydande konkurrensbrister vid återförsäljning av motorfordon som särskiljer denna sektor från andra och som skulle föranleda en särreglering med strängare regler än de i kommissionens förordning om gruppundantag för vertikala avtal (p. 10). Kommissionens förordning kan således betecknas som en övergångsbestämmelse till förmån för en ordning där gruppundantaget för vertikala avtal är tillämpligt i fråga om avtal om inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon.

Vertikala avtal om eftermarknaden

Artikel 4–5 behandlar avtal om eftermarknaden, dvs. avtal om köp, försäljning eller återförsäljning av reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

I artikel 4 förklaras att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101.1 i EUF-fördraget inte ska tillämpas på dessa avtal, förutsatt att avtalen uppfyller kraven i kommissionens förordning om gruppundantag för vertikala avtal och att avtalen inte innehåller några av de särskilt allvarliga begränsningar som anges i artikel 5 i föreliggande förordning.

Artikel 5 innehåller den uppräknning av särskilt allvarliga begränsningar som ett avtal inte får innehålla för att det ska omfattas av gruppundantaget. Här är det bl.a. fråga om begränsningar som avser försäljning av reservdelar till oberoende reparatörer och begränsningar som avser möjligheten för en komponentleverantör att placera sitt varumärke på komponenter som levereras till tillverkare av motorfordon. Begränsningarna i artikel 5 är överförda från artikel 4.1 i–j) och l) i förordning (EG) nr 1400/2002.

Innebörden av den nya förordningen är att kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 om vertikala avtal kommer att vara tillämpligt inom motorfordonssektorn, kompletterat med några regler som syftar till att skydda konkurrensen på eftermarknaden. I den delen beaktar kommissionen alltså de särdrag som motorfordonsmarknaden uppvisar i jämförelse med andra marknader, vilket motiverar särskilda regler (jfr skälen p. 11–14).

Övriga bestämmelser m.m.

I artikel 6 finns en specialregel som kan tillämpas om parallella nät av liknande vertikala begränsningar omfattar mer än 50 procent av en relevant marknad. Av artikel 7 framgår att kommissionen ska övervaka hur förordningen fungerar för att kunna utarbeta en rapport om detta senast den 31 maj 2021. Artikel 8 anger slutligen att förordningen träder i kraft den 1 juni 2010 och att den ska upphöra att gälla den 31 maj 2023.

Såsom ovan nämnts ska förordning (EG) nr 1400/2002 tillämpas t.o.m. den 31 maj 2013 såvitt avser konkurrensbegränsande avtal om köp, försäljning och återförsäljning av nya motorfordon. Härigenom före-

6.3 Förslag till ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Regeringens förslag: Lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn anpassas till kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn.

I lagen införs en bestämmelse som innebär att undantag gäller under förutsättning att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal är uppfyllda.

Promemorians förslag: I promemorian lämnades två alternativa förslag till lagtekniska lösningar utan att någon skillnad mellan de två alternativen såvitt avser lagens omfattning var avsedd. Regeringens förslag överensstämmer med det första alternativet.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Svea hovrätt, Marknadsdomstolen, Motorbranschens Riksförbund* och *Motormännens Riksförbund* förordar det första alternativet till reglering. Motormännen anför därutöver att olika regler för primär- respektive eftermarknaden kan skapa oklarheter och vara negativa för konsumenterna och att betydelsen av kommissionens tilläggsriktlinjer och dess bindande verkan är otydlig.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn har tillämpats i svensk rätt sedan juli 1993 och bedöms ha fungerat väl. Den nu gällande lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn bygger på kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn. Gruppundantagsförordningen har genom en hänvisning i lagen gjorts tillämplig på avtal som omfattas av konkurrenslagen. När förordningen nu ersätts av förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn, bör svensk rätt också anpassas till den nya förordningen. Härigenom bibehålls den rättslikhet som eftersträvas på konkurrensrättens område, vilket är till gagn för företagen som möts av samma konkurrensregler oavsett om EUF-fördraget eller konkurrenslagen är tillämplig i det enskilda fallet.

Artikel 4 i förordning (EU) nr 461/2010 innehåller bestämmelser om undantag från förbudet artikel 101.1 i EUF-fördraget för vertikala avtal om eftermarknaden för motorfordon. Där anges att som förutsättning för

undantag gäller bl.a. att avtalet ska uppfylla kraven för undantag enligt förordning (EU) nr 330/2010 om vertikala avtal. Motsvarande ordning bör även gälla enligt gruppundantagslagen.

När det gäller de frågor som väckts av *Motormännen* får regeringen anföra följande.

Genom förordning (EU) nr 461/2010 sker en övergång till de regler som i allmänhet tillämpas för vertikala konkurrensbegränsande avtal. Inledningsvis kommer det att finnas olika regler om undantag för konkurrensbegränsande avtal om försäljning av nya motorfordon och för konkurrensbegränsande avtal om eftermarknaden för motorfordon. Efter maj 2013 gäller samma regelverk, dock kompletterat med några särskilda bestämmelser i fråga om vissa konkurrensbegränsningar som inte får tillämpas i vertikala avtal rörande eftermarknaden för att avtalet ska omfattas av gruppundantaget. Regeringen anser därför att de skillnader som finns mellan konkurrensreglerna för de olika avtalstyperna fram till utgången av maj 2013 och därefter inte är av sådant slag att de motiverar en särreglering för avtal där enbart nationella konkurrensregler är tillämpliga. En sådan ordning skulle äventyra den rättslikhet som eftersträvas på konkurrensområdet. Frågan om övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 6.4, nedan.

Kommissionen har utfärdat tilläggsriktlinjer som hjälpmedel för bedömning av vissa konkurrensrättsliga frågor inom motorfordonssektorn. Frågan om vilken betydelse kommissionens riktlinjer har för rättstillämpningen har behandlats i avsnitt 5.3, ovan.

6.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2011. Äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2013 för vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Motorbranschens riksförbund* föreslår att de nya svenska reglerna ska träda i kraft den 1 juni 2011 och uppger att branschen kommer att behöva mer tid för att analysera vad det nya regel-systemet i praktiken innebär och för att genomföra förhandlingar om nya avtal avseende reservdelar och eftermarknadstjänster. *Företagarna* framhåller däremot att förändringarna bör ske snarast möjligt för att minimera utrymmet för tidsmässig eftersläpning i förhållande till EU-reglerna.

Skälen för regeringens förslag: Såsom anförts ovan anser regeringen att samma materiella bestämmelser bör tillämpas på konkurrensområdet oavsett om svenska eller EU:s konkurrensregler är tillämpliga i det enskilda fallet. Härav följer att det också finns ett intresse att, så långt som är praktiskt möjligt, utforma ikraft- och övergångsbestämmelser för de svenska konkurrensreglerna så att de motsvarar dem som gäller enligt

unionsrätten. Kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 trädde i kraft den 1 juni 2010. Såvitt gäller konkurrensbegränsande avtal om eftermarknaden bör den föreslagna lagändringen träda i kraft så snart som möjligt därefter, vilket föreslås vara den 1 januari 2011. Några ytterligare övergångsregler för tiden därefter bedöms inte behövas.

Genom förordningen fasas vissa regler om konkurrensbegränsande avtal om inköp, försäljning och återförsäljning av nya motorfordon ut från det sektorspecifika gruppundantaget. Efter utgången av maj 2013 kommer det inte finnas några särskilda regler om gruppundantag som behandlar distribution av nya motorfordon. I stället ska kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 om vertikala avtal tillämpas fullt ut på konkurrensbegränsande distributionsavtal avseende nya motorfordon. För svensk del innebär detta att lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn i nuvarande lydelse bör vara tillämplig på avtal om nya motorfordon t.o.m. den 31 maj 2013. Därefter bör lagen om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal tillämpas.

7 Konsekvenser

I denna proposition föreslås ändringar dels i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal, dels i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn. Ändringarna syftar till att anpassa lagarna till motsvarande EU-rättsliga bestämmelser.

Det finns ingen skyldighet att anpassa lagarna till de nya förordningarna, men genom anpassningen upprätthålls förutsägbarheten i konkurrensreglerna liksom rättslikheten med EU-rätten. Att inte genomföra föreslagna ändringar skulle följaktligen leda till att samma fråga kan komma att bedömas olika beroende på om nationell konkurrensrätt eller EU:s konkurrensrätt är tillämplig i det enskilda fallet. Ett gruppundantag på nationell nivå, och som motsvarar det EU-rättsliga gruppundantaget, får anses vara positivt för företagen som därigenom kan få lägre administrativa kostnader i förhållande till vad som skulle ha gällt om den föreslagna ändringen inte genomfördes eller om något nationellt gruppundantag inte fanns.

Såsom nyss angetts innebär de föreslagna ändringarna att samma materiella konkurrensregler kommer att vara tillämpliga för företagens samarbeten, oavsett om nationella eller EU:s konkurrensregler är tillämpliga i det enskilda fallet. Mot den bakgrunden bedöms inte lagförslagen få några effekter av betydelse för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

Förslagen bedöms inte medföra några ökade kostnader för det allmänna.

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6, 9 och 10. Dock ska i artikel 1 b och h ”artikel 101.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 101 i fördraget” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

I paragrafen, som har behandlats i avsnitt 5.2 och 5.3, hänvisas till bestämmelserna i kommissionens nya förordning om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden. Hänvisningen innebär att de materiella bestämmelserna i förordningen ger ramen för vilka avtal eller andra förfaranden som omfattas av det gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal som föreskrivs i 1–2 §§. Reglerna i förordningen bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklas inom EU-rätten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I övergångsbestämmelserna anges dels att lagen träder i kraft den 1 januari 2011, dels att äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2011 för avtal som var i kraft den 1 januari 2011. Äldre föreskrifter gäller dock inte för avtal som vid den tidpunkten uppfyller villkoren för undantag enligt de nya föreskrifterna. För avtal som inte uppfyller villkoren för undantag enligt de nya, men väl de tidigare, bestämmelserna ges alltså en femmånadersfrist för att anpassa avtalen till de nya villkoren för gruppundantag.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Prop. 2009/10:236

1 § Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja reservdelar till motorfordon eller tillhandahålla reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Ändringen i paragrafens *första stycke* har behandlats i avsnitt 6.2 och 6.3. I första stycket anges vilka grupper av avtal som är undantagna från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen. Första stycket motsvarar delvis artikel 4 i kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn (EUT L 129, 28.5.2010, s. 52, Celex 3210R0461).

Bestämmelserna bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklats inom EU-rätten.

Andra stycket hänvisar till konkurrenslagens definition av begreppet avtal. Stycket är oförändrat.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–4 och 6–8. Dock ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

För avtalen gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfyllda.

I paragrafens *första stycke*, som har behandlats i avsnitt 6.2 och 6.3, hänvisas till bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 461/2010. Hänvisningen avser konkurrensbegränsande avtal om inköp, försäljning och återförsäljning av reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon. Genom hänvisningen ger bestämmelserna i förordningen ramen för vilka avtal eller andra förfaranden som omfattas av det gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn som föreskrivs i 1–2 §§. Reglerna i förordningen bör tolkas mot bakgrund av den praxis som utvecklats inom EU-rätten.

För att ett konkurrensbegränsande avtal om inköp, försäljning och återförsäljning av reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon ska omfattas av undantaget i 1–2 §§ gäller också enligt *andra stycket* att avtalet ska uppfylla de villkor för undantag som anges i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala

konkurrensbegränsande avtal. Detta innebär bl.a. att de marknadsandelsgränser som följer av den lagen inte får överskridas för att gruppundantaget ska vara tillämpligt.

Prop. 2009/10:236

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna anges dels att lagen träder i kraft den 1 januari 2011, dels att äldre föreskrifter ska tillämpas avseende inköp, försäljning och återförsäljning av nya motorfordon till utgången av maj 2013. Tillämpningen av äldre föreskrifter avser konkurrensbegränsande avtal mellan två eller fler företag som inom ramen för avtalet är verksamma i olika led i produktions- eller distributionskedjan och som avser villkoren enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja nya motorfordon. Härav följer att de äldre föreskrifterna inte ska tillämpas i fall avtalet omfattar inköp, försäljning och återförsäljning av reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Från och med den 1 juni 2013 tillämpas lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal avseende avtal om distribution av nya motorfordon.

Lagförslag i promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal

Prop. 2009/10:236
Bilaga 1

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6–8 samt 12 och 13. Dock ska i artikel 1 c) ”gemenskapen” ersättas med ”Sverige” samt i artikel 1 g) ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 0000/0000 av den XXXXXXXXX om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6–7 och 10. Dock ska i artikel 1 f) ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2010.

¹ EGT L 336, 22.12.1999, s. 21 (Celex 31999R2790).

¹ EGT L XXXXXX, s. XX (Celex XXXXRXXXX).

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2009/10:236
Bilaga 2

Remissyttranden över promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal har avgetts av följande instanser: Svea hovrätt, Marknadsdomstolen, Stockholms tingsrätt, Konkurrensverket, Konsumentverket, Bil Sweden, Företagarna, Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB, Linklaters Advokatbyrå AB, Livsmedelshandlareförbundet, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, MAQS Law Firm Advokatbyrå AB, Motorbranschens riksförbund, Svenskt Näringsliv och Sveriges Bildelsgrossisters Förening.

Följande instanser har inbjudits att yttra sig men avstått: DLF, Motormännens riksförbund och Svensk Handel.

Kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den
20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i
fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på
grupper av vertikala avtal och samordnade
förfaranden

Prop. 2009/10:236
Bilaga 3

Lagförslag i promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Prop. 2009/10:236
Bilaga 4

Alternativ 1

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

1 §

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag som vart och ett, inom ramen för avtalet, är verksamt i olika led i produktions- eller återförsäljningskedjan, och som avser de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d "artikel 81.1 i fördraget" och i artikel 2.2 a "artikel 81" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr .../... av den ... om tillämpningen av artikel 101.3 i EUF-fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–3, 4.1, 6 och 7. Dock ska i artikel 4.2 "artikel 101" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i

¹ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

¹ EUT L XXXXXX, s. XX (Celex XXXRXXXX).

(2008:579)” samt i artikel 1.1 e ”den gemensamma marknaden” ersätts med ”Sverige”. Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

förening med 1 §.
För avtalen gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfylla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.
2. Äldre föreskrifter gäller till utgången av maj 2013 för konkurrensbegränsande avtal som har ingåtts mellan två eller fler företag som inom ramen för avtalet är verksamma i olika led i produktions- eller distributionskedjan och som avser villkoren enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja nya motorfordon.

Alternativ 2

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag som vart och ett, inom ramen för avtalet, är verksamt i olika led i produktions- eller återförsäljningskedjan, och som avser de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja

1. reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon, eller
2. nya motorfordon.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

3 §

I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d "artikel 81.1 i fördraget" och i artikel 2.2 a "artikel 81" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)" samt i artikel 1.1 e "den gemensamma marknaden" ersättas med "Sverige". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

I fråga om avtal som avses i 1 § första stycket 1 tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr .../... av den ... om tillämpningen av artikel 101.3 i EUF-fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–3, 4.1, 6 och 7. Dock ska i artikel 4.2 "artikel 101" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

För avtalen som avses i 1 § första stycket 1 gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfyllda.

I fråga om avtal som avses i 1 § första stycket 2 tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn² på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d "artikel 81.1 i fördraget" och i artikel 2.2 a "artikel 81" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)" samt i artikel 1.1 e "den gemensamma marknaden" ersättas med "Sverige". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

¹ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

¹ EUT L XXXXXX, s. XX (Celex XXXXRXXXX).

² EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag som vart och ett, inom ramen för avtalet, är verksamt i olika led i produktions- eller återförsäljningskedjan, och som avser de villkor enligt vilka parterna kan köpa, sälja eller återförsälja

1. reservdelar till motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon, *eller*

2. nya motorfordon.

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:579) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

3 §²

I fråga om *avtal som avses i 1 § första stycket 1* tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 0000/0000 av den XXXXXXX om tillämpningen av artikel 101.3 i EUF-fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn³ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–3, 4.1, 6 och 7. Dock ska i artikel 4.3 ”artikel 101” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)” och hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

I fråga om *avtalen* tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr .../... av den ... om tillämpningen av artikel 101.3 i EUF-fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn³ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2–3, 4.1, 6 och 7. Dock ska i artikel 4.3 ”artikel 101” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

¹ Senaste lydelse 2010:000.

² Senaste lydelse 2010:000.

³ EUT L XXXXXXX, s. XX (Celex XXXXRXXXX).

³ EUT L XXXXXXX, s. XX (Celex XXXXRXXXX).

För avtalen som avses i 1 § första stycket 1 gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfylla.

För avtalen gäller att kraven för undantag enligt lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal ska vara uppfylla.

I fråga om avtal som avses i 1 § första stycket 2 tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn⁴ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d "artikel 81.1 i fördraget" och i artikel 2.2 a "artikel 81" ersättas med "2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579)" samt i artikel 1.1 e "den gemensamma marknaden" ersättas med "Sverige". Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2013.

⁴ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

Remissyttranden över promemorian Förslag till lag om ändring i lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn har avgetts av följande instanser: Svea hovrätt, Marknadsdomstolen, Stockholms tingsrätt, Konkurrensverket, Konsumentverket, Bil Sweden, Företagarna, MAQS Law Firm Advokatbyrå AB, Motorbranschens riksförbund, Motormännens riksförbund, Regelrådet och Sveriges Bildelsgrossisters Förening.

Följande instanser har inbjudits att yttra sig men avstått: Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB, Linklaters Advokatbyrå AB, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB och Svenskt Näringsliv.

Kommissionens förordning (EU) nr 461/2010 av den 27 maj 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn

Prop. 2009/10:236
Bilaga 6

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 juni 2010.

Närvarande: Statsrådet Olofsson, ordförande, och statsråden Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Björling, Krantz, Ohlsson.

Föredragande: Statsrådet Olofsson.

Regeringen beslutar proposition 2009/10:236 Vertikala konkurrensbegränsande avtal.